

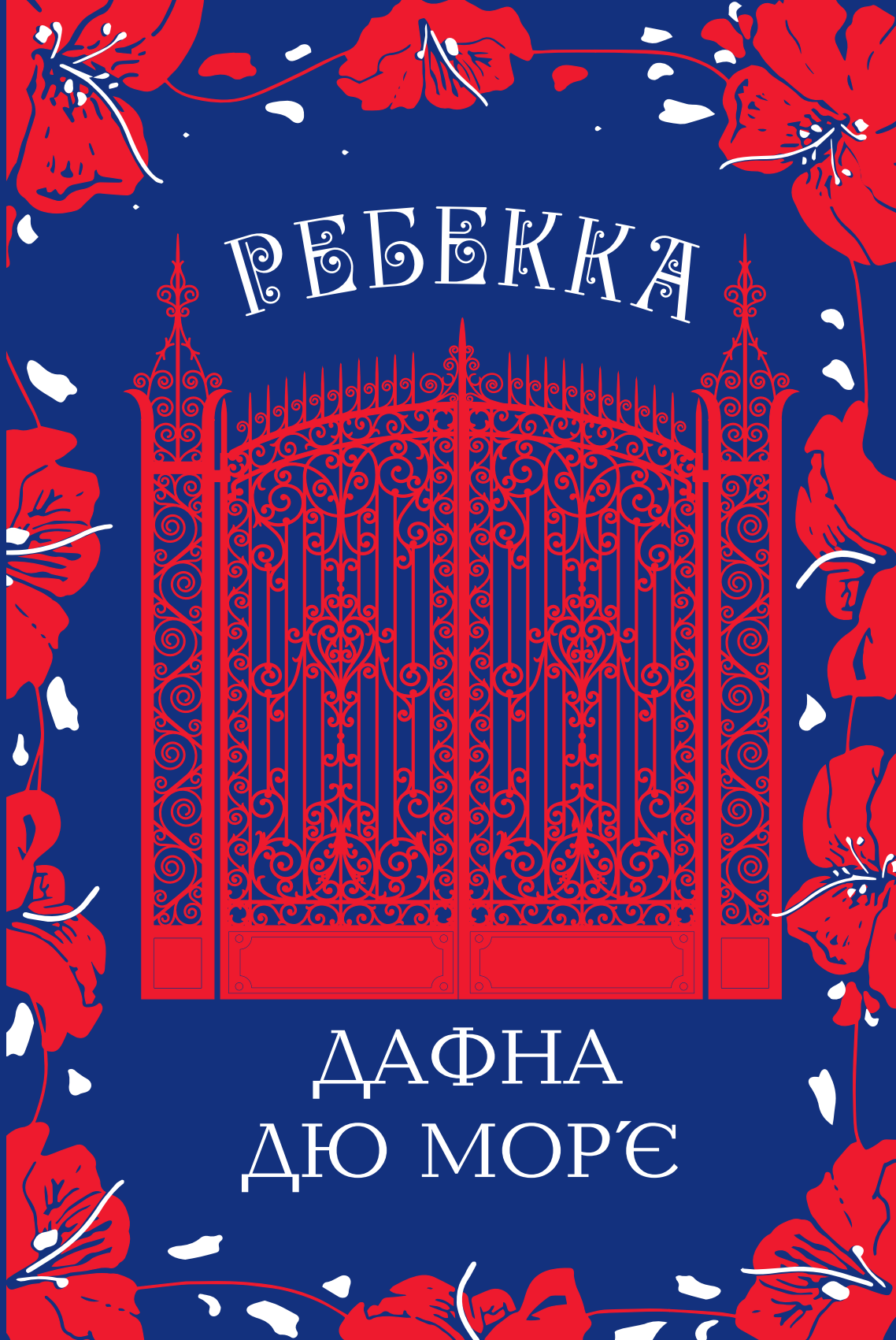
www.bookclub.ua

ISBN 978-617-12-8354-1

9 786171 283541

ДАФНА ДЮ МОРЕ РЕБЕККА

РЕБЕККА

ДАФНА
ДЮ МОРЕ

DAPHNE DU MAURIER

REBECCA

A Novel

ДАФНА ДЮ МОР'Є

РЕБЕКА

Роман

Переклад з англійської
Геника Белякова

ХАРКІВ **КЛУБ**
2021 **СІМЕЙНОГО**
ДОЗВІЛЛЯ

УДК 821.111
М79

Жодну з частин цього видання
не можна копіювати або відтворювати в будь-якій формі
без письмового дозволу видавництва

Перекладено за виданням:
Du Maurier D. Rebecca : A Novel / Daphne du Maurier. —
Kettering : Virago, 2003. — 448 p.

Дизайн обкладинки

CreaLab

Creative Laboratory

ISBN 978-617-12-8354-1
ISBN 978-1-84408-038-0 (англ.)

- © Daphne du Maurier, 1938
- © Depositphotos.com / mannaggia,
обкладинка, 2021
- © Nemiroltd, видання українською
мовою, 2021
- © Книжковий Клуб «Клуб Сімейного
Дозвілля», переклад, 2017
- © Книжковий Клуб «Клуб Сімейно-
го Дозвілля», художнє оформлен-
ня, 2021

Минулої ночі мені наснилося, що я знову приїхала в Мендерлей. Ніби стою перед залізною брамою, що веде до алеї, і якийсь час не можу увійти, оскільки ґрати переді мною зачинені. На воротах — замок і ланцюг. Уві сні я покликала сторожа, але мені ніхто не відповів, і, придивившись уважніше крізь поіржавілі ґрати, я побачила, що в сторожці не було ні душі.

Над димарем не вився дим, а крихітні заґратовані вікна зяяли пусткою. Затим, як це буває у сновид, я раптом відчула в собі надприродні здібності й, немов дух, пройшла крізь перешкоду, що постала переді мною. Алея звивалася попереду, вигиналася і збочувала, як завжди, однак, простуючи далі, я побачила, що вона все-таки змінилася — зробилася вузькою й занедбаною, зовсім не такою, якою ми її знали. Спершу я була спантеличена й нічого не розуміла, та лише ухилившись від гілки, яка низько гойдалася над стежкою, осягнула, що сталося. Природа знову вступала у свої права, крок за кроком, потайки, підступно охоплювала алею своїми довгими чіпкими пальцями. Гай, який завжди, навіть у минулому, загрожував алеї, урешті-решт переміг. Темні й свавільні дерева юрмилися обабіч дороги. Буки з білими голими гілками близько тулилися один до одного, їхнє гілля перепліталось в дивних обіймах, так що склепіння над моєю головою нагадувало церковну аркаду. Там були ще й інші дерева, яких я не впізнавала: приземкуваті дуби й покручені в'язи, що росли пліч-о-пліч із буками та випиналися з мовчазної землі поряд зі страхітливими чагарниками й рослинами, жодної з яких я не пам'ятала.

Тепер алея перетворилася на вузьку смужку, від тієї колишньої зосталася лишень ниточка, ґравійне покриття зникло, її поглинули трава й мох. Додаючи перешкод, дерева розкинули свої нижні віти; вузлувате коріння нагадувало пазурі скелетів. Я впізнавала

розкидані тут і там, серед цих джунглів, кущі, що в наш час правили за орієнтири, ознаки культури й вишуканості, гортензії, які так славилися своїми блакитними голівками. Жодна рука за ними не доглядала, тож тепер вони здичавіли, випнулися до страхітливої висоти, нерозквітлі, чорні й потворні, як ті безіменні паразити, що росли поряд із ними.

Знову й знову, то на схід, то на захід, звивалася нещасна ниточка, яка колись була нашою алеєю. Іноді мені здавалося, що я загубила її, проте вона з'являлася знову — або з-під поваленого дерева, або пробивалася з іншого боку брудної виритої зимовими дощами канави. Я ніколи не думала, що йти нею так довго. Без сумніву, милі примножувалися, як і дерева, й ця стежина вела тільки до лабіринту, в якісь глухі хащі, але зовсім не до будинку. Я натрапила на нього зненацька — підхід ховався за неприродними заростями величезного чагарнику, що розрісся навсібіч, — і завмерла, у грудях гупало серце, сльози незвично щипали очі.

Це був Мендерлей, наш Мендерлей, таємничий і мовчазний, яким він і був завжди, його сіре каміння виблискувало в місячному сяйві мого сну, а у вікнах із середниками відображалися зелені галявини й тераса. Час був неспроможний зруйнувати ні бездоганну симетрію цих стін, ані саме місце — коштовний камінь у заглибині долоні.

Тераса спускалася до галявин, а галявини простягалися аж до моря, і, розвернувшись, я побачила срібне, осяяне місяцем плесо, що скидалося на озеро, чий спокій не порушували ні вітер, ні гроза. Жодні хвилі не бентежили цих примарних вод, і жодна гнана вітром із заходу хмара не затьмарювала чистоти білого неба. Я знову повернулася до будинку, і хоча він стояв незайманий, неторканий, ніби ми полишили його лише вчора, я помітила, що сад, як і гай, підкорився закону джунглів. Рододендрони виростили по п'ятдесят футів заввишки, покручені та обплутані папороттю, вони побрались із сонмом безіменних чужоземних чагарників, нещасних прибудних рослин, які вчепилися в їхнє коріння так, наче почувалися байстрюками. Бузок парувався з темно-червоним буком, і, щоб прив'язати їх один до одного міцніше, лихий плющ, одвічний ворог вишуканості, обплів цю пару вусиками й перетворив на своїх в'язнів. Плющ займав у цьому занедбаному саду привілейоване місце,

його довгі пасма повзли галявинами й незабаром мали загарбати весь будинок. Утім там була ще одна рослина, якийсь гібрид із гаю, чие насіння колись давно розкидали попід деревами, а з часом про це забули, і от тепер, крокуючи в ногу з плющем, він простягав своє потворне, схоже на величезний ревінь тіло до м'якої трави, у якій раніше цвіли нарциси.

Усюди росла кропива, авангард цієї армії. Вона поглинула терасу, розповзлася стежками, вульгарна й довготелеса, притулилася до самих вікон будинку. Ці бур'яни виявилися кепськими вартовими, оскільки в багатьох місцях їхні ряди прорвала схожа на ревінь рослина й вони полягли зі зламаними голівками та зів'ялими стеблами, утворивши кролячі стежки. Я полишила алею й рушила до тераси, адже для мене, сновиди, кропива не була перешкодою. Я йшла зачарована, і ніщо мене не стримувало.

Місячне світло здатне на дивні жарти з уявою, навіть з уявою сновиди. Доки я стояла мовчки, завмерши на місці, то могла заприсягтися, що будинок не був порожньою оболонкою, що він жив і дихав, як і раніше.

З вікон лилося світло, нічний вітерець ніжно розвівав штори, а там, усередині, у бібліотеці, — напівпрочинені, як ми їх залишили, двері й моя хустинка на столі біля вази з осінніми трояндами.

У кімнаті — свідчення нашої присутності. Стосик бібліотечних книжок із позначками про те, що їх готові повернути, і прочитаний номер «Таймз». Попільничка з недопалком цигарки; подушки з відбитками наших голів на кріслах; у нашому каміні до ранку жевріють обвуглені жаринки. І Джеспер, любий Джеспер, зі щирими очима та великою відвислою щелепою розлігся на підлозі й, зачувши кроки свого господаря, стукає хвостом.

Хмара, доти невидима, найшла на місяць і вмить зависла перед ним, немов темна рука, що затулила обличчя. З її появою зникла ілюзія й згасло світло у вікнах. Я дивилася на занедбану оболонку, бездушну, полишену, без найменших ознак минулого поміж голих стін.

Будинок був склепом, нашим страхом і стражданням, похованим у руїнах. Воскресіння не буде. Прокинувшись і думаючи про Мендерлей, я не тужитиму. Я подумаю про те, яким він міг би

бути, якби я змогла жити там, не відчуваючи страху. Я згадуватиму трояндовий сад улітку й пташок, що співали на світанку. Чаювання під каштаном і гуркіт моря, що долинав до нас від галявин унизу.

Я думатиму про квітування бузку та Щасливу долину. Ці речі вічні, вони не здатні зникнути. Це спогади, які не крають серця. Усе це я вирішила уві сні, доки хмари затуляли обличчя місяця, бо ж, як і більшість сновид, розуміла, що сплю.

В реальності я лежала за сотні миль звідти в чужій країні й за кілька секунд мала прокинутись у маленькій порожній спальні готелю, сама безликість якого заспокоювала. Я позіхну, потягнусь і перевернусь, а розплющивши очі, здивуюся блискучому сонцю, цьому важкому чистому небу, яке так відрізнятиметься від м'якого місячного світла в моєму сні. На нас обох очікуватиме новий день, без сумніву, довгий і позбавлений подій, утім сповнений певного спокою, любої серцю злагоди, яка дотепер нам була невідома. Ми не говоритимемо про Мендерлей, я не переказуватиму свого сну. Адже Мендерлей уже нам не належить. Мендерлея більше не існує.

2

Ми ніколи не зможемо повернутися, у цьому не виникає сумнівів. Минуле для нас досі надто близьке. Речі, які ми намагалися забути й залишити позаду, знову нагадують про себе, і це відчуття страху, прихованого занепокоєння, боротьби, яке зрештою переростало в сліпу безрозсудну паніку, — наразі, дякувати Богу, заспокоєне, — може якось непередбачувано знову стати нашим постійним супутником.

Він навдивовижу терплячий і ніколи не скаржиться, навіть коли згадує... що, на мою думку, трапляється набагато частіше, ніж він мені розповідає.

Я помічаю це, коли він раптово стає збентеженим і розгубленим, коли з його обличчя, немов стертий невидимою рукою, зникає будь-який вираз і натомість з'являється маска, витвір скульптора, офіційна й холодна, так само прекрасна, проте нежива. Він починає курити цигарку за цигаркою, забуваючи їх гасити, і тліючі недопалки встилають землю, мов пелюстки. Він починає швидко

й захоплено говорити про нісенітниці, хапаючись за будь-яку тему як за панацею від болю. Я вірю, що існує теорія, згідно з якою чоловіки й жінки, переживши страждання, робляться кращими й сильнішими і, щоб рухатися вперед у цьому або в будь-якому іншому світі, ми мусимо витримати випробування вогнем. Крізь нього ми пройшли повною мірою, хоч як би іронічно це не звучало. Ми обоє пізнали страх, самотність і величезне горе. Гадаю, рано чи пізно в житті кожного настає мить випробування. Кожен із нас має власного демона, який їздить на нас верхи й знущається з нас, але врешті-решт ми муситимемо стати з ним до бою. Своїх ми вже побороти чи принаймні гадаємо, що нам це вдалося.

Диявол більше на нас не їздить. Ми пережили нашу кризу, втім, звісно ж, не без утрат. Він від початку передчував нещастя; і я, як марнослівна акторка в посередній п'есі, можу сказати, що за свою свободу ми заплатили. З мене вже вдосталь мелодрам у цьому житті, тож я охоче проміняла б усі свої п'ять чуттів, якби це лишень могло забезпечити нам нинішній мир і захищеність. Щастя — це не річ, яку можна отримати у винагороду, це властивість думки, стан душі. Звісно, в нас трапляються гнітючі хвилини; утім бувають й інші — коли час, який неможливо виміряти годинником, перетікає у вічність, а я, вловлюючи його усмішку, розумію, що ми — разом, що ми крокуємо нога в ногу, що жоден конфлікт думок чи переконань не буде між нами перешкод.

Ми не маємо одне від одного таємниць. Ми ділимося всім. Хоча наш маленький готель нудний, їжа тут кепська, а світанки день у день однаковісінькі, ми б не хотіли, щоб було інакше. У будь-якому з великих готелів ми зустріли б надто багато його знайомих. Ми обоє цінуємо простоту, проте часом нам стає нудно — та що ж, нудьга — приймний антидот страху. Наше життя здебільшого рутинне, тож я... навчилася геніально читати вголос. Як я помітила, терпіння зраджує йому лише тоді, коли затримується поштар, адже це означає, що нам доведеться ще один день зачекати на пошту з Англії. Ми пробували користуватися радіоприймачем, але нас надто дратує шум, до того ж нам подобається перебувати в очікуванні задоволення; результат крикетного матчу, який відіграли багато днів тому, для нас має неабияке значення.

О, як нас рятували від нудьги тестові матчі крикету, боксерські зустрічі та навіть рахунки більярдних турнірів! Вирішальні турніри шкільних команд, собачі перегони, дивні незначні змагання у віддалених графствах — усе це править за зерно для нашого ненаситного млина. Іноді я натрапляю на старі номери журналу «Філд» і переносюся з цього байдужого острова до реалій англійської весни. Я читаю про крейдянні струмки, про мух-одноног, про щавель, який росте на зелених луках, про граків, що кружляють над гаями, достоту як у Мендерлеї. Запах вологої землі долинає до мене з цих зім'ятих і пошматованих сторінок, кислий присмак порослих вересом торфовищ, глевкий дотик змоклого моху, подекуди обляпаного білим послідом чаплі.

Якось мені трапилася стаття про припутнів, і доки я читала її вголос, мені ще раз здалося, ніби я опинилася в гущавині гаю Мендерлея й голуби тріпочуть у мене над головою. Я чула їхній тихий самовдоволений крик, що так заспокоював і навівав прохолоду того спекотного літнього вечора, та й ніщо не стривожило б їх, якби, шукаючи мене, приношуючись своїм вогким писком до землі, не прибіг підліском Джеспер. Немов старі панянки, заскочені за купанням, голуби зірвалися зі свого прихистку, ошелешені дурнуватим сум'яттям, і, зчиняючи своїми крильми страшений гармидер, злетіли над верхівками дерев — і вже неможливо було ні побачити їх, ні почути. Щойно ж вони щезли, місце заповнила нова тиша, і я — чомусь стривожена — зрозуміла, що сонце вже не плестиме мережива з шелесткого листя, що гілля потемнішало, тіні стали довшими, а в будинку на мене чекає до чаю свіжа малина. Тоді я підвелася зі свого папоротевого ліжка, обтрушуючи спідницю від перистого пилу торішнього листя, і, кличучи свистом Джеспера, рушила до будинку, дорогою зневажаючи себе за поспішну ходу, за кинутий назад хапливий погляд.

Як дивно, що стаття про припутнів змогла нагадати минуле й змусити мене бурмотіти, читаючи її вголос. Він раптом сполотнів на виду, і це одразу змусило мене зупинитися на півслові та гортати сторінки, доки я не натрапила на замітку, присвячену крикету, дуже прагматичну й нудну: захищаючи сухі ворітця на стадіоні «Овал», команда Міддлсекса виконує дедалі більше одноманітних

перебіжок. Як я благословляла міцні постаті цих гравців у крикет! Адже за кілька хвилин його обличчя знову стало безтурботним, на нього повернувся рум'янець, і він із праведним гнівом узявся висміювати подачі команди Суррея.

Ми були врятовані від повернення в минуле, а я засвоїла урок. Читай англійські новини, так, читай про англійський спорт, політику й помпезне світське життя, але на майбутнє тримай речі, які крають серце, при собі. Нехай це буде моїм таємним привілеєм. Кольори, запахи й звуки, дощ і плескіт води, навіть осінні тумани й запах припливу — це згадки про Мендерлей, від яких неможливо відмовитися. Дехто грішить тим, що читає залізничні довідники Бредшоу. Вони планують численні подорожі країною заради втіхи пов'язати між собою непоеднані розклади потягів. Мое хобі менш нудне, хоча й так само дивне. Я — джерело інформації про сільську місцевість Англії. Мені відомі імена всіх власників мисливських угідь Британії, так, — і імена їхніх орендарів також. Я знаю, скільки вбивають тетеруків, скільки куріпок і скільки оленів. Я знаю, де вирощують форель і де грає лосось. Я пильную за всіма зборами, стежу за всіма ловами. Мені відомі навіть імена тих, хто вигулює цуценят гончаків. Стан урожаю, ціни на худобу, загадкові хвороби свиней — від усього цього я дістаю задоволення. Така собі трата часу, мабуть, не надто інтелектуальне заняття, втім, читаючи, я дихаю англійським повітрям і можу дивитися на це блискуче небо з більшою відвагою.

Миршаві виноградники та облущені кам'яні стіни припиняють для мене існувати, бо ж за бажання я можу дати волю своїй уяві й зануритись у збирання наперстянок та блідого ліхнісу серед вогкого смугастого живоплоту.

Нещасні примхи уяви, ніжні й тендітні. Вороги горя й жалю, саме вони роблять привабливішим наше вигнання, яке ми самі на себе накликали.

Завдяки їм я можу насолодитися полуднем і повернутися, усмінена й свіжа, до маленького ритуалу чаювання. Замовлення завжди незмінне. Дві скибки хліба з маслом і китайський чай. Якою ж обмеженою парою ми, певно, здавались, чіпляючись за цей звичай, оскільки робили так в Англії. Тут, на цьому чистенькому балконі, який став білим і безликим від сонця, що випалювало

його століттями, я думаю про о пів на п'яту вечора в Мендерлеї та накритий перед бібліотечним каміном стіл. Із точністю до хвилини відчинялися двері й починалася незмінна вистава — наливання чаю: срібна таця, чайник, білосніжна скатертина. А в цей час Джеспер зі своїми обвислими, як у всіх спанієлів, вухами вдає, ніби йому бай-дуже, що принесли тістечка. Перед нами їх завжди виставляли, мов на цілий бенкет, а ми так мало їли.

Ці соковиті пончики, я бачу їх просто зараз. Крихітні крихкі трикутнички тостів і присипані борошном ячмінні або пшеничні булочки щойно з печі. Невідомого походження сандвічі із загадковими приправами, втім доволі вишукані на смак, і ці особливі імбирні пряники. Бісквіт, який сам танув у роті, і його більш ситний товариш, якого розпирало від цедри та родзинок. Голодній родині тієї їжі вистачило б на тиждень. Я так і не дізналася про подальшу долю тих страв, і таке марнотратство мене іноді непокоїло.

Проте я ніколи не наважувалася запитати в місіс Денверз, що вона з тим усім робила. Вона б зневажливо поглянула на мене, обдавши своєю крижаною зверхньою посмішкою, і можу собі уявити, як вона сказала б: «Коли місіс де Вінтер була жива, я ніколи не чула жодних нарікань». Місіс Денверз. Цікаво, що вона робить тепер. Вона та Февелл. Гадаю, саме її вираз обличчя змусив мене вперше стривожитися. Інстинктивно мені спало на думку: «Вона порівнює мене з Ребеккою»; і між нами одразу постала гостра, мов меч, тінь...

Що ж, тепер усе минуло, завершилося, з усім цим покінчено. Ніщо більше мене не мучить, і ми обоє стали вільними. Навіть мій вірний Джеспер відійшов у світ щасливих мисливських угідь, а Мендерлея більше не існує. Немов порожня шкаралупа, він обплетений густим гаєм — я бачила це навіть у своєму сні. Скупчення трав, колонія птахів. Можливо, іноді в пошуках прихистку під час раптової зливи туди забрідає якийсь волоцюга, і якщо має в серці досить відваги, йому вдасться зробити це безкарно. Та якщо ж ваш товариш — боякий знервований браконьєр, — гай Мендерлея не для нього. Він може наткнутися на невеличку хатину в бухті, але не знайде щастя під її перекошеним дахом, по якому барабанить дрібний дощ. Там могла досі зберегтися атмосфера певної напруженості... Поворот алеї, куди на вимощену гравієм стежку вторглися дерева, — також

не те місце, де варто затримуватися, зокрема після заходу сонця. Шурхіт листя надто нагадує скрадливі рухи жінки у вечірній сукні, і коли воно зненацька починає тремтіти, опадати й розлігатися, можна почути тупіт квапливих жіночих кроків, а рубець на гравії нагадує відбиток високого підбора атласного черевичка.

Коли я згадую про такі речі, то з полегшенням повертаюся до краєвиду, який відкривається з нашого балкона. Серед цього сліпучого блиску не скрадаються тіні, на кам'яних виноградниках мерехтить сонячне світло й біліє притрушена пилом бугенвілія. Можливо, колись я погляну на неї з ніжністю. В цю мить вона дарує мені натхнення, якщо й не любов, то принаймні певність. А певність — це якість, яку я ціную, хоча й оволоділа нею дещо запізно. Припускаю, саме його залежність від мене врешті-решт зробила мене сміливою. Так чи інакше, я позбулася своєї невпевненості, своєї боязкості, своєї сором'язливості в спілкуванні з незнайомцями. Я дуже відрізняюся від себе тієї, яка колись уперше приїхала до Мендерлея, сповненої надій і жадань, скутої відчайдушною незграбністю й рішучим бажанням сподобатися. Звісно, саме відсутність витримки справляла негативне враження на таких людей, як місіс Денверз. Якою я мала видатися після Ребекки? А тепер, коли пам'ять з'єднала роки, мов міст, я бачу, як з прямим коротким волоссям, що облямовує юне обличчя без натяку на пудру, вбрана в погано припасоване пальто, спідницю та сплетений власноруч светр, я плентаюся позаду місіс Ван Гоппер, наче полохливе, стривожене лоша. Вона йшла до ланчу попереду мене, її низенька постать погано тримала рівновагу, похитуючись на високих підборах, її химерна, прикрашена рюшем блузка правила за комплімент великому бюсту та гойданню стегон, її новий капелюх зі встромленим у нього величезним пером сидів набакир, виставляючи напоказ широке, безволосе, мов коліно школяра, чоло. В одній руці вона тримала здоровенну сумочку, з тих, у яких носять паспорти, ділові щоденники та результати гри в бридж, а іншою бавилася з тим своїм незмінним лорнетом, ворогом особистого простору інших людей.

Вона підійшла б до столика в кутку ресторану біля вікна, за яким сідала завжди, і, піднісши лорнет до своїх крихітних свинячих оченят, подивилася б праворуч і ліворуч, а тоді зневажливо вигукнула б:

«Жодної відомої людини! Треба сказати керівництву, щоб зробили мені знижку. Навіщо, вони думають, я сюди приходжу? Дивитися на лакеїв?» І покликала б офіціанта своїм різким голосом, який звучав мов стакато і різав повітря, наче пилка.

Наскільки не схожий маленький ресторанчик, у якому ми сьогодні сидимо, на величезну, ошатну й показну залу готелю «Кот д'Азюр» у Монте-Карло; і як відрізняється мій теперішній сусіда за столом, що спокійними, гарними руками тихо й методично чистить мандарин, раз по раз відриваючись від свого заняття й даруючи мені усмішку, від місіс Ван Гоппер, яка своїми товстими, обвішаними коштовностями пальцями рилася в тарілці з високою гіркою равіолі та водночас стріляла очима в бік моєї страви, боячись, що я обрала кращу. Їй не варто було перейматися, адже офіціант із надзвичайною, властивою його професії швидкістю вже давно вирахував, що мій статус нижчий, ніж у місіс Ван Гоппер, і я її прислуга, тому приніс мені тарілку з холодною яловичиною і язиком, які півгодини тому хтось повернув до буфету, — вони були погано нарізані. Як дивує ця злоба слуг і їхня відверта нетерпимість! Пригадую, коли раз гостювала з місіс Ван Гоппер у котеджі за містом, то покоївка ніколи не відповідала на мій боязкий дзвінок і не приносила мені взуття, а ранковий чай, холодний, мов лід, залишала під дверима моєї спальні. У «Кот д'Азюр» було так само, хоч і дещо легше, та іноді навмисна байдужість перетворювалася на фамільярність, самовдоволену й образливу, через що купівля марок у порт'є оберталася на випробування, якого я воліла уникати. Якою ж юною і недосвідченою я, певно, тоді здавалась, та й почувалась! Надто вразлива, надто незріла, я відчувала уколи шипів і шпильок у словах, які насправді були лише булькою в повітрі.

Добре пам'ятаю ту тарілку з яловичиною і язиком. Сухий, неапетитний, нарізаний клином із зовнішнього кінця, проте мені забракло сміливості від нього відмовитися. Ми їли мовчки, оскільки місіс Ван Гоппер любила зосереджуватися на їжі, і з того, як соус стікав її підборіддям, я могла виснувати, що равіолі таки припали їй до смаку.

Це було не те видовище, яке могло б викликати в мене апетит до власноруч обраної холодної страви, тож, відвернувшись від неї, я помітила, що сусідній столик, який був порожнім три дні поспіль, знову

хтось зайняв. Метрдотель із особливим кивком, який він беріг для важливих гостей, проводжав новоприбулого до його місця.

Місіс Ван Гоппер відклала виделку й потягнулася по свій лорнет. Я шарілася замість неї, доки вона розглядала нового гостя, який, не знаючи, що за ним спостерігають, вивчав меню. Зрештою місіс Ван Гоппер клацнула лорнетом і нахилилася до мене над столом — її крихітні оченята збуджено виблискували, й дещо гучніше, ніж це варто було б зробити, вона повідомила: «Це Макс де Вінтер, власник Мендерлея. Звісно, ти про нього чула. Має хворий вигляд, чи не так? Кажуть, ніяк не переживе смерть дружини...»

3

Цікаво, яким би було моє життя нині, якби місіс Ван Гоппер не була снобкою.

Смішно думати, що все моє існування трималося на цій її якості, мов на ниточці. Її цікавість була хворобою, ледь не манією. Спершу це мене шокувало, жахливо бентежило; я почувалася хлопчиком для биття, який мусив підставлятися замість свого господаря, коли бачила, як люди сміялися за її спиною, поспіхом полишали приміщення, щойно вона ввійде, або навіть тікали службовим ходом у коридор поверхом вище. Багато років поспіль вона приїздила до готелю «Кот д'Азюр» і єдиним її заняттям, окрім гри в бридж, було набиватися в друзі відомим гостям, навіть якщо вона лише раз бачила їх у протилежному кінці поштового відділення. Якимось чином їй вдавалося познайомитися і, доки жертва ще не встигла зачути небезпеку, запросити її до свого номера. Вона атакувала настільки прямо й раптово, що людям рідко вдавалося втекти. В «Кот д'Азюр» вона займала один із диванів у фойє, розташований посередині між вестибюлем і проходом до ресторану. Там пила каву після ланчу й обіду, й усі, хто заходив або виходив, мусили проходити повз неї. Іноді вона використовувала мене як наживку, щоб привабити здобич, і тоді я, ненавидячи такі доручення, йшла в інший кінець фойє — переказати повідомлення, позичити книжку або газету, дізнатися адресу якої-небудь крамниці, сказати комусь, що вона згадала їхніх спільних друзів. Здавалося, що знамениті люди

були для неї хлібом, що вона живилася ними так, як каліки, що черпають ложечкою своє желе; і хоча місіс Ван Гоппер надавала перевагу титулованим особам, вона не нехтувала будь-якою персоною, обличчя якої бодай раз трапилося їй у газеті. Імена зі світської хроніки, письменники, митці, актори й інші подібні до них люди, навіть цілковиті посередності, аби лиш вона дізналася про них із преси.

Я пам'ятаю її, неначе це трапилося тільки вчора, у той незабутній вечір — байдуже, скільки років минуло, — коли вона сиділа на своєму улюбленому дивані у фойє, розмірковуючи над методикою нападу. З її різкої поведінки й того, як вона постукувала лорнетом по зубах, я могла визначити, що вона підшувала можливі варіанти. Також, оскільки вона відмовилася насолодитись солодким і похапцем проковтнула десерт, я зрозуміла, що вона прагла завершити ланч раніше, ніж новий гість, і відтак розміститися там, де він не зможе її оминати. Раптом вона розвернулася до мене, її крихітні оченята світилися.

— Іди нагору й знайди той лист, від мого небожа. Ти ж пам'ятаєш? Той, що про його медовий місяць, зі світлиною. Негайно мені його принеси!

Я пересвідчилася, що вона вже все спланувала й що небіж мав стати приводом для знайомства. Далеко не вперше я відчула відразу до відведеної мені ролі в її інтригах. Немов помічник фокусника, я розставляла реквізит, а тоді мовчки й уважно чекала на сигнал. Новий гість не зрадіє нав'язливості, цього я була певна. З огляду на ту крихту інформації, яку дізналася про нього за ланчем, — поверхові чутки, зібрані місіс Ван Гоппер зі щоденних газет десятимісячної давнини, які вона зберегла у своїй пам'яті для подальшого використання, — я, попри юний вік і недосвідченість, могла передбачити, що він обуриться таким неочікуваним вторгненням у його самотність. Чому він вирішив приїхати в «Кот д'Азюр» у Монте-Карло, її геть не стосувалося, це були його власні проблеми, і будь-хто, крім місіс Ван Гоппер, поставився б до цього з розумінням. Почуття такту їй було невідоме, як і розважливість, тож, враховуючи те, що чутки правили їй за повітря, цей незнайомиць мусив потрапити до неї під ніж. Я знайшла лист у шухляді для паперів її столу та на якусь мить затрималася перед тим, як знову спуститися

у фойє. Мені безпідставно здавалося, що я подарувала йому ще кілька митей усамітнення.

Я хотіла, щоб мені стало сміливості вийти на службові сходи, манівцями потрапити до ресторану та попередити його про засідку. Проте не могла побороти умовності, та й не знала, як сформулювати своє попередження. Мені не лишалося нічого, як сидіти на своєму звичному місці поряд із місіс Ван Гоппер, доки та, неначе великий самовдоволений павук, плестиме довкола незнайомця свою широку павутину нудьги.

Я пробула нагорі довше, ніж думала, бо, повернувшись у фойє, побачила, що він полишив ресторан, а вона, боячись його втратити, не дочекалась листа й ризикнула познайомитися відкрито. Він уже навіть сидів поруч із нею на дивані. Я підійшла до них і, не мовивши ані слова, вручила їй листа. Чоловік одразу ж підвівся, в той час як місіс Ван Гоппер, розчервонівшись від свого успіху, зробила неясний жест рукою в мій бік і пробурмотіла моє ім'я.

— Містер де Вінтер вип'є з нами кави. Піди й скажи офіціанту принести ще одну чашку, — мовила вона достатньо недбалим тоном, аби повідомити йому про моє становище. Це означало, що я була юною й неважливою особою й спілкуватися зі мною не було потреби. Вона завжди говорила таким тоном, коли хотіла справити враження, і, окрім того, цей її метод представлення мене був формою самозахисту, оскільки раз мене сприйняли за її доньку, що змусило нас обох зникнути. Ця її різкість указувала на те, що на мене можна не зважати, тому жінки коротко мені кивали, що правило як за привітання, так і за відмову від моїх послуг, а чоловіки з величезним полегшенням розуміли, що можуть знову опуститися в зручне крісло, не порушуючи правил ввічливості.

Тому було дивно, що цей новий гість лишився стояти й власноруч зробив знак офіціанту.

— На жаль, змушений вам заперечити, — відказав їй він, — ви обидві вип'єте зі мною кави.

І доки я зрозуміла, що сталося, він уже сидів у моєму звичайному твердому кріслі, а я опинилася на дивані поруч місіс Ван Гоппер.

Якусь мить вона здавалася роздратованою — це було не те, на що вона розраховувала, — але швидко привела обличчя до

ладу і, випнувши своє масивне тіло між мною і столом, нахилилася до його крісла і завзято й голосно почала розмову, вимахуючи листом у руці.

— Знаєте, я впізнала вас одразу, щойно ви зайшли до ресторану, — сказала місіс Ван Гоппер, — і подумала: «Ба, та це ж містер де Вінтер, друг Біллі, я просто зобов'язана показати йому світлини, які Біллі зі своєю нареченою зробили протягом їхнього медового місяця», а ось і вони. Ось Дора. Хіба вона не чудова? Ця вузька, струнка талія, ці прекрасні великі очі. Ось вони засмагають на Палм-Біч. Біллі кохає її до нестями, можете собі уявити? Звісно, на вечірці, яку Біллі влаштував у «Кларідж» і де я вас уперше побачила, він її ще не знав. Однак наважуся припустити, що таку стару жінку, як я, ви не пам'ятаєте?

Це було сказано з провокативним поглядом і зблиском зубів.

— Навпаки, я дуже добре вас пам'ятаю, — мовив він і, перед тим як вона встигла зловити його в пастку спогадів про їхню першу зустріч, простягнув їй свій портсигар, і на мить вона була змушена відволіктись на процес підкурювання. — Не думаю, що мене цікавить Палм-Біч, — сказав він, задмухуючи сірник, і, поглянувши на нього, я подумала, як нереально він виглядав би у Флориді. Його місце було в місті-фортеці п'ятнадцятого століття, місті з вузькими, вимощеними бруківкою вулицями й тонкими шпилями, мешканці якого носили гостроносі черевики та камвольні панчохи. Він мав привабливе, чуйне обличчя, дивним, непояснюваним чином середньовічне, і воно нагадало мені образ, який я бачила в галереї — не пам'ятаю, де саме, — «Портрет невідомого». Якби хтось зірвав із нього англійський твід і вдягнув його в чорне вбрання з мереживом довкола шиї й зап'ястків, він дивився б на нас і наш новий світ із давноминулих днів — коли чоловіки ходили вночі у плащах і стояли в тіні старих порталів, минулого вузьких сходів і темних підземель, шепоту в темряві, блискучих рапір, мовчазної, вишуканої куртуазності.

Хотіла б я згадати ім'я старого майстра, який написав той портрет. Він стояв у кутку галереї, і його очі стежили за тобою з темної рами...

Утім вони говорили, а я втратила перебіг розмови.

— Ні, навіть не двадцять років тому, — казав він. — Такі речі мене ніколи не приваблювали.

Я почула масний, самовдоволенний сміх місіс Ван Гоппер.

— Якби в Біллі був такий дім, як Мендерлей, він би також не схотів розважатися на Палм-Біч, — мовила вона. — Мені розповідали, що він схожий на казку, інакше й не скажеш.

Вона витримала паузу, очікуючи, що він усміхнеться, однак чоловік продовжував курити цигарку, і я побачила, як між його бровами пролягла лінія, непомітна, мов осіння павутинка.

— Звісно, я бачила його на картинах, — наполегливо продовжувала вона, — і він видається просто чарівним. Біллі розповідав мені, що він кращий за всі ці визначні місця. Цікаво, як вам вдається його покидати?

Тепер його мовчання сповнилося болем, і це було б очевидно кому завгодно, проте вона мчала вперед, немов дурна коза, порушуючи чужі володіння й витоптуючи заповідну землю, і я відчула, що зашарілася, змушена разом із нею переживати приниження.

— Звісно, з приводу ваших маєтків, усі ви, англійці, однакові, — казала вона, і її голос робився дедалі гучнішим, — ви применшуєте їхні достоїнства, щоб не здаватися пихатими. Хіба в Мендерлеї немає хорів для менестрелів або якихось надзвичайно цінних портретів? — Вона розвернулася до мене, щоб пояснити: — Містер де Вінтер такий скромний, що ніколи цього не визнає, однак я впевнена, що його пречудовий маєток належав його родині ще з часів норманського завоювання. Кажуть, хори для менестрелів — це просто перлина. Правда ж, вашим предкам доводилося частенько приймати в Мендерлеї представників королівської родини, містере де Вінтер?

Це перевершило все, що мені довелося витримати на той час, навіть від неї, проте його неочікувана відповідь шмагнула, мов швидкий удар батога.

— Після Етельреда Неготового, — відказав він, — не часто. Насправді це прізвисько він отримав, коли гостював у моєї родини. Постійно спізнювався на обід.

Звісно, місіс Ван Гоппер на це заслужила, і я очікувала, що вона зміниться на обличчі, проте, яким би це не видалося неймовірним, схоже, його слів вона не зрозуміла, і я була змушена страждати замість неї, мов дитина, що отримала прочухана.

— Та невже? — бовкнула вона. — Я й не знала. В мене досить погано з історією, і я завжди плуталася в англійських королях.

Менше з тим, як цікаво. Я мушу написати про це своїй доньці; вона — великий учений.

Запала мовчанка, і я відчула, як почервоніла. Проблема полягала в тому, що я була надто молода. Якби я була старшою, то помітила б його погляд і усміхнулась, а неймовірна поведінка місіс Ван Гоппер допомогла б нам знайти спільну мову; але тоді я була охоплена соромом і зазнавала мук, які так часто випадають на долю юних.

Гадаю, він зрозумів мої страждання, бо, сидячи в кріслі, нахилився вперед і заговорив до мене лагідним голосом, поцікавившись, чи не бажаю я ще кави, а я відмовилася й покрутила головою, відчуючи, що він досі не зводить з мене збентеженого, задумливого погляду. Він розмірковував, як саме я пов'язана з місіс Ван Гоппер, і думав, чи варто нас із нею ставити в один ряд, чи ми обидві були однаково пустопорожніми.

— Що ви думаєте про Монте-Карло? Чи ви взагалі про нього не думаєте? — запитав він. Таке включення в розмову мене, недосвідченої дівчини, вчорашньої школярки з червоними ліктями й прямим волоссям, змусило мене показати себе з найгіршого боку, і я сказала щось очевидне й дурне про те, що це місце видається штучним, але не встигла я, затинаючись, закінчити речення, як мене урвала місіс Ван Гоппер.

— Її проблема в тому, містере де Вінтер, що вона зіпсута. Більшість дівчат проміняли б власні очі за можливість побачити Монте.

— Хіба в такому разі їм вдалося б досягти своєї мети? — усміхнувшись, спитав він. Місіс Ван Гоппер знизала плечима, видихаючи велику хмару цигаркового диму в повітря. Не думаю, що вона його зрозуміла.

— А я віддана Монте-Карло, — сказала місіс Ван Гоппер. — Англійська зима мене гнітить, і мій організм її просто не витримує. Що ж привело сюди вас? Ви — не з постійних гостей. Збираєтеся зіграти в шмен-де-фер чи привезли з собою свої ключки для гольфу?

— Я ще не вирішив, — відповів він. — Я виїжджав доволі поспішно.

Ці слова, певно, викликали в нього якийсь спогад, оскільки його обличчя знову спохмурніло й він дещо насупився. Вона ж продовжувала белькотіти, не звертаючи на це уваги.

— Ви, звісно, сумуєте за туманами Мендерлея; це зовсім інше; західні землі навесні, певно, просто чарівні.

Він потягнувся за попільничкою, загасив цигарку, і я помітила ледь вловиму зміну в його погляді, на мить у ньому затрималася якась невизначеність, і я відчула, що побачила щось особисте, що мене геть не стосувалося.

— Так, — коротко відказав він, — Мендерлей тоді найкращий.

На якусь мить чи дві запала тиша, в якій відчувалася певна незручність, і коли я мигцем на нього поглянула, він ще більше, ніж раніше, нагадав мені «Портрет невідомого», що крокує нічним коридором, загорнений у плащ і таємничий. Неначе електричний дзвінок, у мої марення увірвався голос місіс Ван Гоппер:

— Припускаю, ви знайомі тут із купою людей, хоча, мушу сказати, цієї зими в Монте страшенно нудно. Так мало відомих облич. Граф Міддлсекса зараз тут, на своїй яхті, однак я досі не була на борту. — Наскільки мені відомо, місіс Ван Гоппер там так і не побувала. — Ви, звісно ж, знайомі з Нелл Міддлсекс, — продовжувала вона. — Яка ж вона красуня. Кажуть, що друга дитина не від нього, але я цьому не вірю. Коли жінка приваблива, люди наговорять чого завгодно, чи не так? А вона ж така пречудова. Скажіть мені, хіба шлюб Какстонів і Гіслопів — це не успіх? — Місіс Ван Гоппер продовжила перебирати сплутані торочки чуток, не помічаючи, що ці імена були йому чужі, що вони нічого для нього не означали й що в той час, як вона, нічого не підозрюючи, базікала, він робився дедалі холоднішим і мовчазнішим. Містер де Вінтер ні на мить її не перебив і жодного разу не поглянув на годинник; він немовби встановив для себе певний стандарт поведінки, ще після тієї першої необачності, завдяки якій місіс Ван Гоппер пошилася переді мною в дурні, і волів радше суворо його дотримуватися, замість того, щоб знову вдаватися до образ. Урешті-решт його врятував лакей, який приніс звістку про те, що на місіс Ван Гоппер у її номері очікувала кравчиня.

Містер де Вінтер одразу ж підвівся й відставив крісло.

— Не буду вас затримувати, — мовив він. — Сьогодні мода змінюється так швидко, що доки ви підніметеся нагору, вона може змінитися ще раз.

Його кепкування її не зачепило, вона сприйняла це за жарт.

— Дуже приємно було отак з вами зустрітися, містере де Вінтер, — сказала місіс Ван Гоппер, доки ми йшли до ліфта. — Тепер, коли я вже наважилась зробити перший крок, сподіваюся, ми ще побачимося. Ви маєте якось зайти й випити зі мною в моєму номері. Можливо, я запрошу кількох людей завтра ввечері. Чому б вам не приєднатися? — Я відвернулася, щоб не бачити, як він шукатиме відмовку.

— Дуже шкода, — відказав він, — але завтра я, імовірно, поїду в Соспель і не знаю, коли повернусь.

Вона неохоче пішла, але ми ще затримались біля входу в ліфт.

— Сподіваюсь, вам дали гарний номер; готель напівпорожній, тож, якщо вам некомфортно, обов'язково зчиняйте галас. Гадаю, ваш камердинер уже розібрав речі? — Така фамільярність — то вже було занадто навіть для неї, і я кинула квапливий погляд на його обличчя.

— У мене його немає, — тихо відказав містер де Вінтер. — Можливо, ви хотіли б мені в цьому допомогти?

Цього разу його стріла влучила в ціль, бо місіс Ван Гоппер почервоніла та зніяковіло засміялася.

— Он як! Не думаю, що... — почала вона, аж раптом урвала себе і — я не могла в це повірити — розвернулася до мене: — Може, ти допоможеш, якщо містеру де Вінтеру щось потрібно? Ти ж таке вправне дитя.

На мить усі замовкли, і я вражено завмерла, очікуючи на його відповідь. Він поглянув на нас із глузливою, дещо уїдливою тінню посмішки на губах.

— Приємна пропозиція, — мовив містер де Вінтер, — утім я дотримуюся родинного гасла. «Найшвидше подорожує той, хто подорожує сам». Ви, мабуть, про нього не чули.

І, не чекаючи на відповідь, він розвернувся й залишив нас самих.

— Яка комедія! — сказала місіс Ван Гоппер, доки ми піднімалися ліфтом нагору. — Як думаєш, те, що він так раптово від нас пішов, це такий жарт? Чоловіки здатні на такі неординарні вчинки. Пам'ятаю одного відомого письменника, який щоразу, коли мене бачив, тікав службовими сходами. Думаю, він відчував до мене прихильність, але не був упевнений у собі. Хай там як, але тоді я була молодша.

Ліфт рвучко зупинився. Ми дісталися свого поверху. Лакей розчинив двері.

— До речі, мила, — сказала вона, коли ми рушили коридором, — не подумай, що я тебе сварю, але цього вечора ти зайшла трішечки задалеко. Твої спроби заволодіти розмовою мене доволі збентежили, і я впевнена, що його також. Чоловікам такі речі неприємні.

Я нічого не сказала. Мені здавалося, відповіді на це не було.

— Ой, припини, не сердься, — засміялася місіс Ван Гоппер і знизала плечима. — Зрештою, я відповідаю за твою поведінку в цьому місці, і, звісно, буде краще, якщо ти почуєш пораду від жінки, яка могла б бути твоєю матір'ю. *Eh bien, Blaize, je viens...*¹ — і, мугикаючи мотив пісні, зайшла до спальні, де на неї очікувала кравчиня.

Я стала коліньми на канапу біля вікна й поглянула на вечір. Досі яскраво світило сонце й віяв сильний радісний вітер. За півгодини ми мали сісти за бридж: вікна щільно зачинять, центральне опалення ввімкнуть на повну потужність. Я подумала про попільнички, які мені доведеться чистити, та про те, як розчавлені, заплямовані помадою недопалки валятимуться впереміж із надкушеними шоколадними цукерками. Бридж важко дається тим, хто виріс на іграх у снап та «Щасливі родини»; окрім того, її друзям було нудно грати зі мною.

Я відчувала, що моя юність ставала на заваді їхньому спілкуванню, що в моїй присутності, як і в присутності покоївки — доки та не принесе їм десерт, — вони не могли вільно зануритися в море скандалів і звинувачень. Її друзі-чоловіки в цей час виявляли щось на кшталт вимушеної сердечності й ставили мені жартівливі запитання стосовно історії або мистецтва, гадаючи, що я нещодавно закінчила школу й це єдине, про що я здатна говорити.

Я зітхнула та відвернулася від вікна. Сонце здавалося таким обнадійливим, і веселий вітер збивав на морі білу піну. Я подумала про той куточок у Монако, повз який проїздила день чи два тому, де перекошений будинок прихилився до вимощеної бруківкою площі. Високо в похиленому даху було віконечко, вузьке, мов щілина. В ньому могло зберегтися щось середньовічне; і, взявши зі столу папір та олівець і цілковито поринувши в уяву, я намалювала

¹ Ну добре, Блез, я йду... (фр.) (Тут і далі прим. пер.)

профіль — блідий, з орлиним носом. Похмурий погляд, високе перенісся, зневажливо піднята верхня губа. І додала гостру бороду та мереживо довкола шиї, як колись давно, за інших часів, це зробив художник.

Постукали у двері, і з запискою в руці зайшов хлопчик-ліфтер.

— Мадам у спальні, — повідомила йому я, але він покрутив головою й сказав, що це для мене. Я відкрила конверт і побачила один-єдиний аркуш поштового паперу зі словами, написаними незнайомим почерком.

«Прошу вибачення. Цього вечора я поведився дуже грубо». І все. Ні підпису, ні вступу. Втім моє ім'я на конверті написали правильно — це було незвично.

— Відповідь буде? — поцікавився хлопчик.

Я відвела погляд від нерозбірливих літер.

— Ні, — відказала я. — Ні, відповіді не буде.

Коли він пішов, я поклала записку до кишені й знову повернулася до малювання олівцем, але, невідомо чому, це більше не принесило мені задоволення; обличчя виглядало заляканим і неживим, а мереживний комір і борода нагадували реквізит із фарсу.

4

На ранок після партії в бридж місіс Ван Гоппер прокинулася з хворим горлом і температурою 38,8°. Я зателефонувала її лікарю, він одразу ж прийшов і діагностував звичайний грип.

— Ви маєте лишатися в ліжку, доки я не дозволю вам вставати, — повідомив він їй. — Мені не подобається, як б'ється ваше серце, і якщо ви не лежатимете в абсолютному спокої, краще йому не стане. — Обернувшись до мене, він продовжив: — Я б радий, щоб за місіс Ван Гоппер доглядала досвідчена медсестра. Вам її не підняти. Це триватиме лише зо два тижні.

Я подумала, що це доволі абсурдно, і заперечила, проте як же я здивувалась, коли вона з ним погодилася. Думаю, їй сподобалася метушня, яку вона спричинила, людське співчуття, відвідування, повідомлення від друзів і посилки з квітами. Монте-Карло почав їй набридати, і ця незначна хвороба могла принести розраду.

Медсестра робитиме їй уколи, легкий масаж і пропише дієту. Щойно та прийшла, я залишила місц Ван Гоппер у доволі щасливому настрої — вона зручно вместилася на подушках, температура спадала, вона одягла найкращу зі своїх нічних сорочок, а на голову наділа прикрашений стрічками чепчик. Неабияк соромлячись, я зателефонувала її друзям, скасувала невеличку вечірку, яку вона запланувала на сьогодні, і спустилася до ресторану на ланч на добрих півгодини раніше, ніж завжди. Я очікувала, що зала виявиться порожньою, — зазвичай ніхто не приходив туди раніше першої години. І вона таки була порожньою, крім столика поряд із нашим. До цього я виявилася не підготовлена. Я ж думала, що він поїхав у Соспель. Без жодних сумнівів, він прийшов так рано тому, що не хотів перетнутися з нами о першій. Утім я вже була на півдорозі й не могла повернутися. Ми не бачилися відтоді, як він полишив нас біля ліфта минулого дня. На обід до ресторану він не з'явився навмисне, ймовірно, з тієї ж причини, чому тепер їв свій ланч о такій ранній годині.

Це була ситуація, коли я не знала, що робити. Як би я хотіла бути старшою, іншою! Дивлячись просто перед собою, я підійшла до нашого столу й одразу ж поплатилася, незграбно перекинувши вазу із засохлими анемонами, щойно взялася розгортати серветку. Вода намочила скатертину й облила мені коліна. Офіціант був в іншому кутку зали, він нічого не помітив. І за мить мій сусід уже стояв поруч із сухою серветкою в руці.

— Не можна сидіти за мокрою скатертиною, — безцеремонно мовив він, — це відволікатиме вас від їжі. Посуньтесь.

— Мені однаково, — відказала я. — Це мене не турбує. Я — сама.

Він промовчав, а тоді підбіг офіціант, прибрав вазу й розкидав ні квіти.

— Облиште, — раптом сказав він, — і накрийте ще на одну особу за моїм столом. Мадемуазель їстиме зі мною.

Я розгублено поглянула на нього.

— О, ні, — мовила я. — Це неможливо.

— Чому? — поцікавився він.

Я спробувала вигадати відмовку. Адже розуміла, що він не хотів, аби я приєднувалася до нього. Це був лише вияв галантності.

Я б зіпсувала йому ланч. Тож я вирішила набратися сміливості й сказати правду.

— Прошу, — заблагала я, — не будьте ввічливим. Це дуже мило з вашого боку, але мені буде зручно, якщо офіціант просто витре скатертину.

— Але я не намагаюся бути ввічливим, — наполіг він. — Мені було б приємно, якби ви склали мені товариство. Навіть аби ви так незграбно не перекинули вазу, я б так чи інакше вас запросив. — Гадаю, на моєму обличчі читався сумнів, тому він усміхнувся. — Ви мені не вірите, — сказав він. — Менше з тим, сідайте. Ми не муситимемо спілкуватися, якщо не матимемо на це настрою.

Ми сіли, і він передав мені меню, дозволивши обирати страву, а сам повернувся до своєї закуски, наче нічого й не сталося.

Йому була притаманна особлива здатність відсторонюватися, і я зрозуміла, що ми можемо отак, не спілкуючись, просидіти протягом усього ланчу, і це нічого не означатиме. Не виникне жодної напруженості. Він не ставитиме мені запитань на історичні теми.

— Що трапилося з вашою подругою? — запитав він.

Я розповіла йому про грип.

— Мені так шкода, — відказав він, а тоді, витримавши секундну паузу, мовив: — Сподіваюсь, ви отримали моє повідомлення. Мені дуже за себе соромно. Я поводився жадливо. Єдине, чим можна пояснити мою грубість, це те, що я став таким через самотнє життя. Ось чому ви зробили мені послугу, погодившись сьогодні скласти товариство за ланчем.

— Ви не поводитися грубо, — сказала я. — Принаймні настільки грубо, щоб вона спромоглася це зрозуміти. Ця її цікавість — вона не хоче образити, але так вона поводитьсь з усіма. Тобто з усіма поважними особами.

— В такому разі це має мені лестити, — мовив він. — Чому ж вона вважає мене поважною особою?

Якусь мить я повагалася перед тим, як відповісти.

— Думаю, це через Мендерлей, — сказала я. Він не відповів, і в мене знову виникло це відчуття незручності, нібито я ступила на чийсь заповідні володіння. Мені стало цікаво, чому його масток, відомий з чуток стільком людям, навіть мені самій, неминуче

змушує його замовкнути, немов постаючи бар'єром між ним та іншими.

Якийсь час ми їли мовчки, і я подумала про листівку, яку колись у дитинстві придбала в сільській крамниці на заході. На ній було зображення будинку, намальованого, звісно, доволі грубо і яскраво розфарбованого, проте ці недоліки не могли зіпсувати його симетрії, широких кам'яних сходів перед терасою, зелених галявин, що простягалися аж до моря. Я заплатила за листівку два пенси — половину тих грошей, які отримувала щомісяця на кишенькові витрати, — а тоді запитала у вкритої зморшками продавчині, що це за місце. Вона поглянула на мене, здивувавшись моєму невігластву.

— Це Мендерлей, — сказала вона, і я згадала, як вийшла з крамниці з відчуттям того, що мене звідти вигнали, так нічого й не зрозумівши.

Можливо, саме спогад про цю листівку, давно вже втрачену, залишену в якійсь забутій книжці, змусив мене зі співчуттям поставитися до його захисної позиції. Його обурювали місіс Ван Гоппер і такі, як вона, з їхніми нав'язливими запитаннями. Ймовірно, в Мендерлеї було щось недоторканне, щось, що його виокремлювало; і це не дозволялося обговорювати. Я уявила собі, як вона бродить його кімнатами, можливо, заплативши шість пенсів за вхід, і порушує тишу своїм різким, схожим на стакато сміхом. Певно, наші думки рухалися в одному руслі, оскільки він про неї заговорив.

— Ваша подруга, — почав він, — набагато старша за вас. Вона ваша родичка? Ви давно знайомі? — Я помітила, що він досі спантеличений нашими стосунками.

— Насправді ми не друзі, — сказала я йому. — Я на неї працюю. Вона вчить мене, як бути компаньйонкою, і платить дев'яносто фунтів на рік.

— Не знав, що компанію можна купити, — відказав він. — Звучить примітивно. Щось на кшталт східної работоргівлі.

— Одного разу я подивилася, що означає слово «компаньйонка», у словнику, і там було написано, що «компаньйонка — це найліпша подружка».

— У вас із нею небагато спільного, — мовив він.

Він засміявся й зробився геть іншим, якимось чином помолодшав і став менш відстороненим.

— Навіщо ви цим займаєтесь? — поцікавився він.

— Дев'яносто фунтів — це для мене великі гроші, — відповіла я.

— У вас немає батьків?

— Ні, вони померли.

— У вас гарне й незвичайне ім'я.

— Мій батько також був гарною й незвичайною людиною.

— Розкажіть мені про нього, — попросив він.

Я поглянула на нього з-над склянки з лимонадом. Розповідати про мого батька було нелегко, і зазвичай я ніколи про нього не говорила. Він був моєю таємною власністю. Належав лише мені, як той Мендерлей, що належав лише моему сусіду за столом. У мене не було жодного бажання мимохідь розповідати про нього в ресторані в Монте-Карло.

Тому ланчу була притаманна дивна атмосфера нереальності, й тепер у моїх спогадах він постає переді мною, оповитий загадковими чарами. Ось я, досі майже школярка, яка ще вчора сиділа поряд із місіс Ван Гоппер, манірна, мовчазна й покірна, двадцять чотири години по тому розповідаю свою родинну історію незнайомому чоловікові, і моя історія припиняє бути тільки моєю. Якимось чином щось спонукало мене говорити, до того ж він спостерігав за мною співчутливим поглядом, схожим на погляд «Невідомого» з портрета.

Мене полишила сором'язливість, і так само роз'язався неохочий до розмов язик, усе вийшло назовні: маленькі дитячі таємниці, приємні й болючі переживання. Мені здалося, що з мого невдалого опису він дещо зрозумів про того енергійного чоловіка, яким був мій батько, і ще дещо про кохання моєї матері до нього, яке було живою життєдайною силою, що містила в собі божественну іскру, адже коли тієї безнадійної зими він помер, підкошений пневмонією, вона протягнула лишень п'ять коротких тижнів і пішла вслід за ним. Я пам'ятаю, як замовкла, мені трохи забракло дихання й запаморочилось у голові. У ресторані вже було повно людей, вони спілкувалися й сміялися, грав оркестр і брязкали тарілки, і, поглянувши на годинник над дверима, я побачила, що пробило другу годину. Ми просиділи півтори години, й весь цей час говорила тільки я.

Я повернулася до реальності, у мене були розпечені долоні, мені було соромно, моє обличчя пашіло, і я почала бурмотіти вибачення. Та він навіть слухати їх не схотів.

— На початку ланчу я сказав вам, що у вас гарне й незвичайне ім'я, — мовив він. — Якщо ви мені вибачите, я дозволю собі зайти далі й скажу, що воно характеризує вас так само, як і вашого батька. Ця година у вашому товаристві принесла мені більше задоволення, ніж будь-що протягом дуже тривалого часу. Ви висмикнули мене із самого себе, зі зневіри й самокопирсання, позбавили демонів, які переслідували мене впродовж цілого року.

Я поглянула на нього й повірила, що він говорив правду; він здався не таким скутим, як раніше, сучаснішим, людянішим; його вже не оточували тіні.

— Знаєте, — сказав він, — нас із вами пов'яже одна річ. Ми обоє самотні в цьому світі. О, в мене, щоправда, є сестра, проте ми майже не бачимося, і ще стара бабуся, яку я відвідую тричі на рік, але з жодною з них я не підтримую дружніх стосунків. Мушу привітати місіс Ван Гоппер. Дев'яносто фунтів на рік — ви дуже дешево їй дістались.

— Ви забуваєте, — мовила я, — що у вас є дім, а в мене нема.

У ту ж мить я пожалкувала, що це сказала, оскільки його погляд знову став загадковим і незбагненим, і я ще раз відчула незручність, яка охоплює після того, як повівся нетактовно. Він нахилив голову, щоб підкурити цигарку, й відповів не одразу.

— У порожньому будинку може бути так само самотньо, як і в переповненому готелі, — зрештою проказав він. — Проблема полягає в тому, що він не такий безликий.

Він завагався, й на мить я подумала, що нарешті він розповість про Мендерлей, однак щось його стримало, якась фобія пробила-ся на поверхню його свідомості й перемогла; одним подихом він загасив і сірник, і спалах довіри.

— Тож у «найліпшої подружки» вихідний? — уже спокійно промовив він, між нами знову запанував дух невимушеної товариськості. — І що ж вона має намір робити?

Я подумала про вимощену бруківкою площу в Монако й будинок із вузьким вікном, я могла б бути там уже о третій, прихопивши

з собою альбом і олівець, тож розповіла йому про це, втім, можливо, дещо соромлячись, як і всі бездарні люди з улюбленим хобі.

— Я відвезу вас туди на автомобілі, — сказав він і відмовився слухати мої заперечення.

Я пригадала вчорашнє зауваження місіс Ван Гоппер стосовно того, що зайшла задалеко, й почала перейматися, аби він не подумав, ніби, розповівши про Монако, я хитрощами намагаюся змусити його мене підвезти. Саме на таку вульгарну річ спромоглася б вона, а я не хотіла, щоб він ставив нас із нею в один ряд. Я вже набула поважності в очах сторонніх, склавши йому товариство за ланчем, адже, коли ми встали з-за столу, метрдотель підбіг, щоб відсунути мій стілець. Він уклонився й усміхнувся — що цілком відрізнялося від його звичної байдужості — і, піднявши мою хусточку, яка впала на підлогу, проказав: «Сподіваюся, мадемуазель сподобався ланч». Навіть лакей біля обертових дверей поглянув на мене з повагою. Звісно, мій товариш сприйняв це як належне; йому нічого не було відомо про вчорашню погано нарізану яловичину. Ця зміна видалася мені гнітючою, вона примушувала себе зневажати. Я згадала свого батька і його глузування над безпідставним снобізмом.

— Про що ви думаєте?

Ми йшли коридором у напрямку фойє, і, звівши очі, я побачила, що він зацікавлено за мною спостерігає.

— Вас щось роздратувало? — запитав він.

Увага метрдотеля викликала в мене потік думок, і за кавою я розповіла йому про кравчиню Блез. Вона так зраділа, коли місіс Ван Гоппер купила в неї три сукні, і, проводжаючи її після того до ліфта, я уявила собі, як вона шие їх у своєму маленькому ательє за задушливою крамницею, а її син-сухотник лежить там хворий на дивані. Я бачила, як вона з утомленими очима засилює нитки в голки, і уявляла собі вкриті обрізками тканини підлогу.

— І що? — усміхнувшись, поцікавився він. — Невже ваша уява вас підвела?

— Не знаю, — відповіла я. — Я так і не дізналася. — І тоді розповіла йому, що коли викликала дзвінком ліфт, Блез попорпалася в сумочці й простягнула мені папірець вартістю сто франків. «Ось, — прошепотіла вона неприємним, фамільярним тоном, — візьміть.

Невеличкі комісійні за те, що привели свою хазяйку до моєї крамниці». Коли я, зашарівшись від сум'яття, відмовилась, вона незадоволено низала плечима. «Як знаєте, але запевняю, що тут це звична річ. Може, ви хочете натомість сукню. Приходьте якимось до ательє без мадам, я все зроблю й не візьму з вас жодного су». Не знаю чому, мене охопило те нудотне, нездорове відчуття, як тоді, в дитинстві, коли я перегортала сторінки забороненої книжки. Образ її синасухотника збляк, і замість нього я побачила, як я, аби була іншою, з розумінням посміхнувшись, кладу до кишені цей засмальцьований папірець і, ймовірно, цього вечора, коли маю вільний час, прокрадаюся до ательє Блез та виходжу звідти з сукнею, за яку не заплатила.

Я очікувала, що він розсміється, це була дурна історія, не знаю, навіщо я її йому розповіла, але він задумливо дивився на мене, помішуючи каву.

— Гадаю, ви припустилися великої помилки, — за якийсь час сказав він.

— Відмовившись від ста франків? — обурено перепитала я.

— Ні! Боже правий, за кого ви мене маєте? На мою думку, ви припустилися помилки, приїхавши сюди й почавши працювати на місіс Ван Гоппер. Ви не створені для такої роботи. По-перше, ви — надто юна й надто вразлива. Блез і її комісійні нічого не означають. Це лишень перший із багатьох схожих випадків з іншими Блез. Або вам доведеться поступитися й перетворитися на таку ж Блез самій, або ви залишитеся такою ж, як є, і зламаєтесь. Хто запропонував вам цим зайнятися? — Схоже, він не вбачав нічого неприродного в тому, щоб ось так мене розпитувати, та я й не заперечувала. Здавалося, наче ми знайомі дуже давно й після багаторічної розлуки нам випало зустрітися знову.

— Ви коли-небудь думали про майбутнє? — поцікавився він. — До чого все це приведе? Припустімо, місіс Ван Гоппер набридне її «найліпша подружка», що тоді?

Я усміхнулася й сказала йому, що мене це не надто непокоїть. З'являться й інші місіс Ван Гоппер, я була молодою, впевненою й сильною. Втім, доки він говорив, мені пригадалися оголошення, які часто можна зустріти в престижних журналах, де спільнота взаємодопомоги вимагає підтримати молодих жінок, що опинилися

в скрутному становищі; я подумала про ті пансіони, які відповідають на такі оголошення та надають тимчасовий притулок, а тоді уявила, як я з непотрібним альбомом для малювання в руці, без жодної кваліфікації, бурмочу відповіді на запитання суворих агентів із працевлаштування. Можливо, мені й варто було погодитися на ті десять відсотків, які пропонувала Блез.

— Скільки вам років? — запитав він, а коли я відповіла, засміявся й підвівся з крісла. — Мені відомий цей вік, він відзначається особливою впертістю, навіть тисяча примар не змусять вас відчувати страх перед майбутнім. Шкода, що ми не можемо помінятися місцями. Ідіть нагору й візьміть капелюх, а я попрошу, щоб підігнали автомобіль.

Доки він спостерігав, як я заходжу до ліфта, я подумала про вчорашній день, балакучість місіс Ван Гоппер і його холодну галантність. Я помилилася щодо нього, він не був ані суворим, ані уїдлигим, він став мені другом, якого я знала багато років, братом, якого в мене ніколи не було. Того вечора я перебувала в радісному настрої й добре його запам'ятала. Я й зараз бачу те брижчате небо з пухнастими хмарами та біле спінене море. Я можу знову відчувати подих вітру на своєму обличчі, почувати, як сміялася сама і як на це луною відгукувався він. Це був не той Монте-Карло, який я знала, чи радше правда полягала в тому, що таким він подобався мені більше. Його оповили чари, яких не існувало раніше. Певно, доти я дивилася на нього знудженим поглядом. Гавань танцювала, тріпотіли паперові кораблики, а моряки на набережній виявилися веселими, усміхненими хлопцями, такими ж радісними, як і сам вітер. Ми проїхали повз яхту, яку так любила місіс Ван Гоппер через те, що та належала графу, зневажливо поглянули на сяючі мідні прикраси, подивилися одне на одного й знову розсміялися. Я пам'ятаю свій зручний погано припасований фланелевий костюм, наче ношу його й зараз, пам'ятаю спідницю: вона була світліша, ніж жакет, бо я частіше її носила. Пошарпаний капелюх із заширокими крисами й туфлі на низьких підборах із однією застібкою. Пара рукавичок із крагами, затиснутих у брудній руці. Ніколи доти я не видавалася такою юною, ніколи не почувалася такою дорослою. Місіс Ван Гоппер і її грип припинили для мене існувати. Бридж

Літературно-художнє видання

ДАФНА ДЮ МОР'Є

Ребекка

Роман

Головний редактор *С. І. Мозгова*
Відповідальний за випуск *О. В. Приходченко*
Редактор *Є. І. Доценко*
Художній редактор *В. О. Трубчанінов*
Технічний редактор *В. Г. Євлахов*
Коректор *М. М. Куценко*

Підписано до друку 17.12.2020. Формат 60х90/16.
Друк офсетний. Гарнітура «Adonis». Ум. друк. арк. 26.
Наклад 2500 пр. Зам. № .

Книжковий Клуб «Клуб Сімейного Дозвілля»
Св. № ДК65 від 26.05.2000
61140, Харків-140, просп. Гагаріна, 20а
E-mail: cop@bookclub.ua

Віддруковано з готових діапозитивів на ПП «ЮНІСОФТ»
Свідоцтво ДК №3461 від 14.04.2009 р. www.unisoft.ua
61036, м. Харків, вул. Морозова, 13Б

UNISOFT

- за телефонами довідкової служби (050) 113-93-93 (МТС); (093)170-03-93 (life); (067) 332-93-93 (Київстар); (057) 783-88-88
 - на сайті Клубу: www.bookclub.ua
 - у мережі фірмових магазинів див. адреси на сайті Клубу або за QR-кодом
- Надсилається безоплатний каталог**

**Для гуртових
клієнтів**

Харків

тел./факс +38(057)703-44-57

e-mail: trade@ksd.ua

Запрошуємо до співпраці авторів

e-mail: publish@ksd.ua

Дю Мор'є Д.

М79 Ребекка : роман / Дафна дю Мор'є ; перекл. з англ. Г. Белякова. — Харків : Книжковий Клуб «Клуб Сімейного Дозвілля», 2021. — 416 с.

ISBN 978-617-12-8354-1

ISBN 978-1-84408-038-0 (англ.)

Вона вийшла заміж за багатого англійського аристократа Максиміліана де Вінтера. Але тінь його колишньої дружини нависла над її життям. Нова місіс де Вінтер намагається догодити чоловікові, стати справжньою аристократкою та бути не менш чудовою, ніж Ребекка — її попередниця, яку, здавалося, усі любили. Ходять чутки, що вона трагічно загинула: потонула, вийшовши на яхті в море вночі під час негоди. Усе змінить бал, адже місіс де Вінтер за порадою економки вдягне костюм, у який колись була вбрана й Ребекка. Ця фатальна помилка розкриє таємницю смерті колишньої дружини Максиміліана... І докорінно змінить життя її наступниці.

УДК 821.111